

St. med. nr. 5.

(1924)

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken

Utenriksdepartementets innstilling av 8de februar 1924, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av utenriksminister C. F. Michelet.)

Historisk oversikt.

Stortinget fattet den 7. juli 1923, overensstemmende med den forsterkede konstitusjonskomité's innstilling av 3. juli s. å., Indst. S. LXVI, enstemmig beslutning om å innby Danmark til forhandling om Grønlandsspørsmålet på fritt grunnlag, d. v. s. ubundet av den danske påstand om overhøyhet over hele Grønland eller om endog å ha opnådd Norges anerkjennelse av denne suverénitetsutvidelse. I note av 13. juli f. å. underrettet Utenriksdepartementet den danske sendemann om denne beslutning og utbad sig meddelelse om hvorvidt den danske regjering på sin side var villig til optagelse av sådanne forhandlinger. I noten blev det understreket, at det var en forutsetning at i og med optagelse av disse forhandlinger intet var præjudisert og intet opgitt eller forspilt for noget av landene, likesom hvert land måtte stå helt fritt om forhandlingene ikke førte frem. Det var videre forutsetningen at både den norske og den danske stat under forhandlingene vilde avstå fra enhver foranstaltning, som enten i rettslig eller faktisk henseende foregrep noget overfor den anden part. — Der henvistes forøvrig til den forsterkede konstitusjonskomité's innstilling, hvorav et avtrykk blev oversendt til den danske sendemann.

I svarskrivelse av 30. juli f. å. meddelte derpå den danske sendemann efter pålegg fra sin regjering at denne mottok den norske innbydelse til forhandling.

Ved kgl. res. av 21. august opnevntes derefter den norske forhandlingsdelegasjon bestående av:

1. Stortingsmann, skibsreder Joh. Ludw. Mowinckel, formann.
2. Stortingsmann, redaktør C. J. Hambro.
3. Lagtingspresident, gårdbruker Kr. Høgset, og
4. Professor Halvdan Koht.

Fra dansk side var blitt opnevnt:

1. Folketingsmann J. C. Christensen, formann.
2. Folketingsmann Th. Stauning.
3. —»— Baron Otto Reedtz Thott.
4. Bankdirektør J. Hassing Jørgensen.

Den norske delegasjon trätte straks sammen for å treffe de fornødne forberedelser i henhold til konstitusjonskomitéens innstilling og den instruks som den mottok av Utenriksdepartementet. De første forhandlinger mellem delegasjonene førtes i Kjøbenhavn i tiden fra 25. september til 4. oktober f. å.

I sin beretning om disse forhandlinger, datert 19. oktober f. å., har delegasjonen redegjort for hvorledes den utførte

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

sitt hverv. Den har overfor den danske delegasjon fremhevet såvel det historiske og folkerettslige som det økonomiske grunnlag for de norske synsmåter og ønskemål i Grønlandsspørsmålet.

Efter drøftelse av sakens almindelige sider gikk de to delegasjoner til nærmere behandling av suverenitetsspørsmålet vedkommende de strøk som Danmarks henvendelse om anerkjennelse gjaldt og til drøftelse av forholdene på Østgrønland, hvor de norske næringsinteresser gjorde sig gjeldende.

Herunder blev fremsatt følgende alternativer for den fremtidige ordning på Østgrønland:

1. Norsk suverenitet.
2. Dansk suverenitet.
3. Østgrønland som terra nullius.

Fra norsk side blev det sterkt fremholdt at den prinsipiell riktige ordning av forholdene på Østgrønland vilde være at Norge fikk suvereniteten. De historiske og nasjonale tradisjoner gjorde dette naturlig. Nordmennene var de eneste som for tiden i nevneverdig grad utnyttet og kunde utnytte disse egne i økonomisk henseende. Med hensyn til ordningen av næringsvirksomheten under norsk overhøi- het, vilde denne bli «den åpne dørs».

Angående alternativet dansk suverenitet uttalte delegasjonen at der ikke var nogen mulighet for at et sådant alternativ kunde aksepteres av Norge.

Den danske delegasjon fremla for sitt vedkommende følgende tilbud, som den erklærte sig villig til å anbefale for sin regjering:

«Under Henvisning til det i Noten af 30. Juli 1923 fra den danske Gesandt i Kristiania til den norske Udenrigsminister i 6. Stykke tagne Forbehold afgiver den danske Delegation følgende Tilbud:

Under Forudsætning af Norges Anerkendelse af Danmarks Højhedsret over hele Grønland vil den danske Delegation være villig til at anbefale Regeringen at ophæve det ved Bekendtgørelsen af 10. Maj 1921 udvidede Monopol paa Østgrønland, Nord for Angmagssalikdistriktet,

dog med Forbehold i Tilfælde af fast eski- moisk Bebyggelse ved Scoresbysund.

Endvidere vil den danske Delegation henstille til Regeringen, at der optages Forhandlinger med Norge om en Ordning, der kan give betryggende Sikkerhed ogsaa i Fremtiden med Hensyn til de til den ovennævnte Kyststrækning knyttede norske Interesser.

Det danske Tilsagn gaar altsaa ud paa, at man vil anbefale en Aftale — eventuelt i Form af en Traktat — hvori de norske Erhvervsinteresser formuleres og sikres. Denne Aftale kunde indeholde Bestemmelser om Fredning, om Fangst paa Søterritoriet og i Land, Oprettelse af Overvintringsstationer og videnskabelige Stationer samt om Betingelser for Besiddelsestagen af Jord og dens Udnyttelse.»

Under drøftelsen av det tredje alternativ, Østgrønland som terra nullius, uttalte den norske delegasjon at det var denne ordning, som efter norsk opfatning hittil hadde været den gjeldende for hele det områdes vedkommende, hvorom striden var reist ved Danmarks henvendelse om suverenitetsutvidelsen og som man naturlig måtte falle tilbake på, når ingen av de to stater var villig til å opgi sine prinsipielle ønskemål. En sådan ordning vilde ikke utelukke at Norge og Danmark sluttet en overenskomst om forskjellige forhold vedrørende Østgrønland, således at jakt, fangst og annen virksomhet blev fri samtidig med at man hindret et kappspring for å foreta okkupasjoner.

Den danske delegasjon hevdet imidlertid at status quo var dansk overhøi- het over hele Grønland, og avviste derfor ogsaa dette alternativ.

For å hindre at forhandlingene skulde stoppe op på dette tidspunkt, fremsatte den norske delegasjon følgende alternativ til mulig grunnlag for nye forhandlinger:

«Da der likeoverfor den norske delegasjon under de førte forhandlinger er gitt sterkt uttrykk for at den løsning av det østgrønlandske spørsmål som man fra norsk side vilde finne prinsipielt riktig og mest praktisk, nemlig at østkysten (und-

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

tagen Angmagssalikdistriktet) blev underlagt norsk suverénitet, ikke kan godtas av Danmark og da der er fremkommet sterke innvendinger mot den løsning, å fastslå den norske rettsopfatning at Østgrønland er terra nullius, vil den norske delegasjon, for å gi mulighet for en ordning som tilgodeser de reelle interesser uten å berøre de to lands prinsipielle syn på suverénitetsspørsmålet, henstille til sin regjering, at forhandlingene med Danmark fortsettes om en ordning av forholdene på Østgrønland også efter følgende alternativ:

Norge og Danmark avslutter en overenskomst som i sin innledning uttrykkelig uttaler, at begge land forbeholder sig sin opfatning av Østgrønlands rettslige stilling.

Overenskomsten fastslår at Norge fremdeles har sin frie rett til næringsdrift og annen virksomhet på Østgrønland og havet utenfor dets kyst.

Rettslige regler for denne virksomhet kan ikke fastsettes uten Norges samtykke og medvirkning.

I overenskomsten bør inntas bestemmelser vedrørende fredning, næringsdriftens utøvelse, opprettelse av overvintrings-stasjoner og videnskapelige stasjoner samt betingelsene for opprettelse av kolonier og besiddelsestagen av jord og dens utnyttelse».

Da delegasjonene ikke fant å kunne gå til en videre drøftelse av de to fremlagte alternativer til forhandlingsgrunnlag med de utredninger av juridisk og praktisk art som de forutsetter, forinden der var konferert med de respektive lands statsmakter, avsluttet de forhandlingene for å avgi beretning til sine regjeringer, idet det måtte tilkomme disse i samråd med nasjonalforsamlingene å treffe nærmere bestemmelser om nye forhandlinger.

Efterat delegasjonen den 19. oktober 1923 hadde avgitt sin beretning til Utenriksdepartementet, blev denne ved kongelig resolusjon av 24. s. m. tilstillet Stortinget. I foredraget uttalte Utenriksdepartementet at det var dets mening at for-

handlingene burde fortsettes, idet departementet forutsatte at saken blev gjenstand for nærmere drøftelse mellem Storting og Regjering.

Den forsterkede konstitusjonskomité som fikk saken til behandling, avgav den 24. november 1923 enstemmig innstilling om at Regjeringens meddelelse med delegasjonens beretning vedlegges protokollen. I premissene til denne innstilling uttaler komiteen følgende:

«I den stortingsbeslutning som ligger til grunn for de påbegynte forhandlinger om Grønlandsspørsmålet, heter det til slutt: «Resultatet av forhandlingene foreligger Stortinget».

Komiteen oppfatter st. med. nr. 39 for 1923 som en foreløbig meddelelse om forhandlingenes gang. Den anser det lite formålstjenlig på det nuværende tidspunkt å inngå på nogen drøftelse av de alternativer til forhandlingsgrunnlag som er fremsatt. Komiteen vil dog uttale som sin opfatning at man fremdeles bør forsøke å opnå enighet ad forhandlingenes vei, og har under henvisning til Stortingets beslutning av 7. juli d. å. intet inot at også det alternativ som forutsetter at hvert av rikene forbeholder sig sin opfatning av suverénitetsspørsmålet, blir prøvet som grunnlag for videre forhandling».

Den forsterkede konstitusjonskomité's innstilling blev behandlet av Stortinget i møte for lukkede dører den 28. november 1923, og blev enstemmig vedtatt.

Ved konstitusjonskomiteens innstilling og denne stortingsbeslutning, var veien for de videre forhandlinger stukket ut. De i Kjøbenhavn på helt fritt grunnlag førte forhandlinger var avsluttet uten at enighet hadde kunnet opnåes, men ved Konstitusjonskomité's og Stortings fornyede behandling av spørsmålet, var det avgjort at forhandlingene skulde gjenopptas og at det alternativ som i Kjøbenhavn var fremsatt fra norsk side blev «prøvet som grunnlag for videre forhandling».

Den 30. november overrakte den norske sendemann i Kjøbenhavn den danske utenriksminister en note, hvori han efter

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

opdrag av Regjeringen innbød den danske regjering til fortsettelse i Kristiania av de innledende forhandlinger. Innbydelsen blev mottatt, og man blev enig om å opta forhandlingene den 14. januar d. å.

Den norske delegasjon hadde straks begynt forberedelsene til møtet. Der blev nu som forut for det foregående møte konferert med folk som i årevis hadde drevet fangst i de pågjeldende strøk og som er fortrolig med forholdene på Østgrønland. Under samarbeide med sakkyndige rådgivere på folkerettens og traktatpolitikens område blev der så utarbeidet forskjellige utkast til overenskomst, som traff en ordning uten å berøre de to lands prinsipielle syn på de spørsmål det gjaldt. Allerede under konstitusjonskomiteens behandling av saken hadde delegasjonen til komiteens veiledning utarbeidet et slikt utkast. Man fant at det var av betydning når forhandlingene begynte, å levere bevis for at en slik ordning som tenkt fra norsk side, var praktisk mulig.

Overenskomstens rekkevidde.

I den instruks som Regjeringen gav delegasjonen for de fortsatte forhandlinger, blev det pålagt den, såfremt det ikke skulde vise sig mulig å komme til enighet på grunnlag av det prinsipielle norske standpunkt angående de strøks rettslige stilling som Danmarks suverénitetskrav omfattet, å fremlegge til drøftelse et utkast til overenskomst, bygget på dens siste forhandlingsalternativ; det blev fremhevet at en overenskomst på dette grunnlag ikke måtte berøre forholdet til koloniene på Vestgrønland.

Denne begrensning av en mulig overenskomst lå i selve forhandlingenes natur. Det spørsmål som hadde reist sig mellom de to land, skrev sig fra at den norske regjering ikke hadde funnet å kunne imøtekomme den danske regjeringens anmodning om å få utvide sin suverénitet eller sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland. Det område denne anmodning gjaldt, var alle de deler av

Grønland som hittil har ligget utenfor dansk styrelse, altså av Vestgrønland den strekning som ligger nordenfor 74° 30' n. br., dessuten Nordgrønland og hele Østgrønland fra Nordostrundingen (81° n. br.) til Lindenowsfjord (60° 27' n. br.), med undtagelse av Angmagssalikdistriktet, hvor det i 1894 var opprettet en dansk handels- og misjonsstasjon som på behørig måte og uten innsigelse fra noget hold var notifisert de interesserte stater, deriblandt Norge. Hele dette veldige område har i århundrer ligget som et ingenmannsland, og på grunn av de norske interesser som er knyttet til en vesentlig del av det, har den norske regjering måttet motsette sig at det blev lagt under nogen annen stats overhøighet. Norge har visstnok økonomiske interesser også ved Vestgrønland; utenfor dets kyst foregår norsk hvalfangst, og det vilde være av adskillig betydning for denne, muligens også for annen norsk virksomhet, å få en friere adgang til kysten enn den nugjeldende monopolordning tillater. Men de distrikter det her er tale om, står i en helt annen stilling enn de nord- og østgrønlandske kyster, hvor hittil ingen stat har utøvet noget herredømme, og man har ment at det bare vilde tjene til å vanskeliggjøre forhandlingene, dersom spørsmålet om norske rettigheter på Vestgrønland skulde bli blandet sammen med suverenitetsspørsmålet for det øvrige Grønland. Regjeringen har gått ut fra at en vennskapelig løsning av dette sistnevnte spørsmål, det som striden egentlig gjaldt, av sig selv vilde skape lettere vilkår for norske næringsdrivende til å opnå bedre betingelser for sin virksomhet ved Vestgrønland. Regjeringen har visst sig i full overensstemmelse med den forsterkede konstitusjonskomité's opfatning, når den derfor har pålagt delegasjonen at selve overenskomsten ikke må berøre forholdet til koloniene på Vestgrønland.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Forhandlingene i Kristiania begynte den 14. januar og sluttet den 28. s. m., idet det da var lykkedes de to delegasjoner å komme til enighet om å anbefale sine regjeringer å avslutte en overenskomst angående forskjellige praktiske spørsmål vedrørende Østgrønland, samt å utveksle noter, hvori hver part forbeholder sig sitt prinsipielle syn i de spørsmål vedrørende Grønland som ikke er omhandlet i overenskomsten.

Med hensyn til forhandlingenes forløp under møtet i Kristiania, henvises til delegasjonens beretning som vedlegges (bilag 1).

Forslaget til overenskomst med tilhørende aktstykker er inntatt i bilaget til delegasjonens beretning.

Likesom de av Stortinget besluttede forhandlinger tok sikte på en ordning av forholdene i disse strøk hvor Norge og Danmark er de eneste land som har drevet virksomhet, således er den overenskomst som nu foreslås avsluttet både efter sin natur og sin form en modus vivendi-avtale mellom de to land som har interesser å vareta på Østgrønland og dets kyst.

Som det uttrykkelig fremgår av det av begge land tagne prinsipielle forbehold foregriper eller præjudiserer overenskomsten intet. Dens eneste opgave er i så stor utstrekning som mulig å regulere forholdene på Østgrønland og fastsette de regler og bestemmelser som begge land binder sig til å følge, sålenge den står ved makt. Det sier sig derfor selv at intet av landene i denne tid kan foreta noget skritt som kommer i strid med overenskomsten eller som i forholdet til det andet land præjudiserer dettes rettslige og prinsipielle opfatning, hvorm uttrykkelig forbehold taes

i de mellem begge regjeringer ved overenskomstens undertegning utvekslede noter.

Således som overenskomsten nu er, faller den i alt vesentlig sammen med det av den norske delegasjon i Kjøbenhavn fremsatte alternativ. Det het visstnok der at det prinsipielle forbehold burde få sitt uttrykk i overenskomstens innledning. Men den noteveksling som bringes i forslag har, således som den nu foreslås og ved den form som den er gitt, samme vekt og betydning i folkerettslig henseende som et forbehold tatt i overenskomstens innledning. Både noteveksling og overenskomst vil måtte registreres ved folkeforbundets kontor i Genf. Således som forbeholdet derfor er tatt endrer overenskomsten intet i begge lands prinsipielle stilling med hensyn til suverénitetsspørsmålet og begge land vil hvis overenskomsten ophører å eksistere, falle tilbake på sin tidligere opfatning av de rettslige forhold i de strøk forhandlingene har omfattet.

Regjeringen som den hele tid har vært holdt underrettet om forhandlingenes forløp, og som har gitt sin tilslutning til de av den norske delegasjon fremsatte forslag, vil anbefale at der avsluttes en overenskomst og utveksles noter således som av delegasjonene foreslått.

I henhold til det anførte skal Utenriksdepartementet

innstille:

At gjenpart av Utenriksdepartementets foredrag av 8de februar 1924, med bilag, vedrørende forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken i fortrolighet tilstilles Stortinget.

Bilag 1.**Beretning****fra Grønlandsdelegasjonen om forhandlingene i Kristiania 14.—28. januar 1924 angående Grønlandsspørsmålet.**

Den norske delegasjon bestod som under forhandlingene i Kjøbenhavn av:

1. Stortingsmann, skipsreder Joh. Ludw. Mowinckel, formann,
2. Stortingsmann, redaktør C. J. Hambro,
3. Lagtingspresident, gårdbruker Kr. Høgset og
4. Professor Halvdan Koht.

Den danske delegasjon var ogsaa den samme som i Kjøbenhavn, nemlig:

1. Folketingsmand J. C. Christensen, formann,
2. Folketingsmand Th. Stauning,
3. Folketingsmand, baron Otto Reedtz Thott og
4. Bankdirektør J. Hassing Jørgensen.

Som sekretær fungerte for den norske delegasjon sekretær i utenriksdepartementet Ingv. Smith-Kielland.

Dr. jur. Frede Castberg som under forhandlingene i Kjøbenhavn hadde fungert som sekretær ved siden av sekretær Smith-Kielland, var på grunn av sykdom forhindret fra å fortsette sitt arbeide for delegasjonen. Castberg har dog på delegasjonens anmodning avgitt en rekke uttalelser om forskjellige spørsmål.

Under forberedelsene til forhandlingene i Kristiania og under selve forhandlingene fungerte bureauchef i utenriksdepartementet Jens Bull som delegasjonens juridiske konsulent.

De danske sekretærer var som i Kjøbenhavn kontorchef i utenriksministeriet L. B. Bolt-Jørgensen og fuldmægtig i Utenriksministeriet Gustav Rasmussen.

Allerede under konstitutionskomiteens drøftelse av spørsmålet om forhandlingenes eventuelle fortsettelse siste høst begynte delegasjonen å utarbeide et utkast til overenskomst, som bygget på det fra norsk side i Kjøbenhavn fremlagte alter-

nativ, hvorved hver part forbeholdt sig sitt prinsipielle syn. En prøve på et slikt utkast blev tilstillet den forsterkede konstitusjonskomité til veiledning under dens behandling av saken, for at det skulde stå klart at en slik ordning var praktisk mulig.

Delegasjonen hadde under sitt tidligere arbeide for nogen hovedspørsmåls vekommende kunnet støtte sig til sakkyndige utredninger av professor Mikael H. Lie og dr. Frede Castberg. Som ovenfor nevnt, har først dr. Castberg, senere byråchef Jens Bull fungert som delegasjonens faste folkerettskyndige konsulenter. Under arbeidets gang har delegasjonen gjentagne ganger, og særlig ved avgjørelsen av alle hovedpunkter, kunnet benytte sig av muntlig samråd med professor N. Gjelsvik og sendemann Wollebæk, og i de ofte vanskelige folkerettslige spørsmål som ved utformningen av de forskjellige forslag opstod, har delegasjonen vært glad ved alltid å kunne holde sig innfor rammen av de anvisninger som disse fagmenn gav. De utarbeidede utkast blev ennvidere tilstillet vedkommende fagdepartementer — Justisdepartementet og Handelsdepartementet — til uttalelse.

Delegasjonen benyttet likeledes forskjellige anledninger til å supplere de tidligere givne opplysninger angående norske næringsinteresser på Grønland. Man hadde således konferanser med representanter såvel fra Tromsø som fra Alesunds skipperforeninger og med hvalfangstinteresserte. Ialt blev der i tiden mellem forhandlingene i Kjøbenhavn og Kristiania avholdt 23 protokollerte møter.

Forhandlingene påbegyndtes med at den norske delegasjons formann fremla et norsk utkast til overenskomst, idet han holdt følgende på forhånd av den norske delegasjon godkjente innledningstale:

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

«Jeg ønsker de danske forhandlere velkommen.

Som det vil erindres fremholdt de norske forhandlere under møtet i København, at Norge ikke kunde gå med på å imøtekomme Danmarks ønske om å utvide sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland. Norge måtte fastholde at disse veldige strøk av Grønland som jo strekker sig fra den 74° 30' n. br. på Vestkysten og helt rundt nord- og østsiden til Lindenowsfjord — dog med undtagelse av Angmagssalikdistriktet — fremdeles måtte vedbli å være ingenmannsland. Skulde nogen endring skje, var Norge det land som for østkystens vedkommende — fra Lindenowsfjord til Nordostrundingen, fremdeles med undtagelse av Angmagssalik — både av historiske, økonomiske og praktiske grunner — stod nærmest til å overta suvereniteten. —

Denne norske opfatning fant imidlertid ikke tilslutning fra dansk side, og da man heller ikke fra norsk side kunde stille i utsikt godkjennelse av nogen ordning på grunnlag av dansk overhøyhet, blev forhandlingene foreløbig avbrutt.

Men før så skjedde fremla såvel den danske som den norske delegasjon til protokolls hver sin erklæring.

Den danske gikk ut på, at delegasjonen vilde anbefale en avtale mellom de to land som «under forutsetning av Norges anerkjennelse av Danmarks høihetsrett over Grønland» skulde sikre de norske rettigheter på Østgrønland.

Den norske delegasjon vilde i sin erklæring peke på en for begge parter akseptabel mellemsvei. Det uttales i denne erklæring at delegasjonen «for å gi mulighet for en ordning som tilgodeser de reelle interesser uten å berøre de to lands prinsipielle syn på suverenitetsspørsmålet» vil henstille til sin regjering at forhandlingene må fortsettes om en ordning, hvorefter begge land — under forbehold av sin opfatning av det omhandlede områdes rettslige stilling — avslutter en overenskomst angående Østgrønland.

Efterat de norske statsmyndigheter har erklært sin tilslutning til forhandlingenes fortsettelse, er der fra norsk side utarbeidet et utkast til en slik overenskomst som jeg nu overleverer til de danske forhandlere. —

Jeg skal ikke hertil knytte mange forhandsbemerkinger. Utkastet taler for sig selv og dets form og innhold blir der god anledning til nærmere å redegjøre for under forhandlingenes gang. —

Jeg vil bare si at det ikke er lett, med norsk opfatning av Grønlandsspørsmålet for øie, å gå med på en ordning som her foreslått, og det sier sig selv at hvis det ikke skulde lykkes å komme til enighet om en «modus vivendi» og forhandlingene skulde avsluttes uten resultat, må alt mulig forbehold være tatt med hensyn til Norges prinsipale standpunkt.

Hvad selve overenskomsten angår, er den utarbeidet med den største omhu under streng iakttagelse av begge de kontraherende parters formelle og reelle likestilling, og den har ikke tatt mere med enn hvad der har vært ansett for uundgåelig nødvendig til sikring av en sund utvikling av næringslivet på Østgrønland og til bevarelse av det gode forhold mellom de to land.

Vi har ment det riktig at selve overenskomsten blev så knapp og konsis som mulig, for å gi minst mulig anledning til mistydning og friksjon.

Overenskomsten lar, overensstemmende med forutsetningen fra norsk side, begge land fastholde sin opfatning av suverenitetsspørsmålet. Den er et alvorlig og velment forsøk på — da der ikke kan bygges bro mellom de to lands prinsipielle syn — å finne en løsning som, uten å foregripe noget, medfører en praktisk ordning av forholdene på Østgrønland og sikrer begge lands interesser og deres utviklingsmuligheter.

Det sier sig selv at hvad jeg her overleverer, bare er et utkast, som vil bli gjenstand for fri diskusjon og drøftelse mellom oss og at vi er beredt til å over-

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

veie ethvert forslag til endring som måtte fremkomme under forhandlingene.»

Fra dansk side blev der straks spurt om den norske delegasjons stilling til det danske tilsagn som var blitt gitt i Kjøbenhavn om å ordne forholdene på Østgrønland på grunnlag av dansk suverenitet. Det hadde jo vært forutsetningen at begge tilsagn — både det norske og det danske — skulde være likestillet, hvis det kom til nye forhandlinger. Det blev spurt om man fra norsk side kunde tenke sig at dansk suverenitet i en eller annen form vilde kunne aksepteres. Den norske delegasjon svarte at den naturligvis var villig til å drøfte også et dansk forslag, men nogen anerkjennelse av dansk overhøyhet i nogensomhelst form var ganske utelukket i Norge.

Fra dansk side innså man det hensiktsløse ved å opta en diskusjon som alene kunde ha teoretisk interesse, og drøftelsene kom derfor meget snart til å samle sig om den ordning som var foreslått fra norsk side. Selvfølgelig blev der megen diskusjon om utformningen og flere forskjellige forslag blev utarbeidet. Det utkast som man endelig blev stående ved var betydelig forenklet i forhold til det oprindelige.

Størst vanskelighet vakte det som fra norsk side var et hovedspørsmål, kravet om at hver part uttrykkelig måtte forbeholde sig sitt prinsipielle syn. Man kom meget snart til klarhet over at skulde forhandlingene overhodet kunne føres videre, måtte man foreløbig gå forbi denne vanskelighet. Drøftelsene konsentrerte sig derfor foreløbig om formen for selve overenskomsten. Denne måtte gjøres strengt nøytral, således at den enn ikke på noget punkt måtte gi skinn av at det ene eller det annet land hadde opgitt sin grunnopfatning. Det måtte være helt utelukket at nogen som leste denne overenskomst skulde kunne drage den slutning at Norge på noget punkt hadde fraveget sitt prinsipielle syn, eller at Danmark hadde gitt avkall på sitt.

Efter langvarige drøftelser enedes man om følgende ordlyd for overenskomstens enkelte artikler:

Art. 1.

Bestemmelsene i denne overenskomst gjelder for Østgrønland, hvorved her forståes den del av Grønlands østkyst med tilstøtende farvann som strekker sig fra Lindenowsfjord (60° 27' nordlig bredde) til Nordostrundingen (81° nordlig bredde), dog undtatt Angmagssalikdistriktet.

Den norske delegasjon hadde allerede i Kjøbenhavn sterkt fremholdt at med Østgrønland måtte menes hele Grønlands østkyst fra Julianehåbs distrikt (Lindenowsfjord) til Nordostrundingen, en opfatning som også hadde fått uttrykk i offisielle danske aktstykker. Nogen bestemt øst- eller vestgrense for området fant man det ikke nødvendig å fastsette.

Forhandlingene gjaldt dog ikke handels- og misjonsstasjonen Angmagssalik, hvis opprettelse i 1894 på formell måte var blitt kunngjort for de interesserte makter, derunder Norge. Den norske delegasjon hadde allerede i Kjøbenhavn erklært at den vilde være villig til å overveie spørsmålet om en ordning av forholdene i Scoresbysundområdet, såfremt det av den danske regjering helt fra 1911 av påtenkte anlegg av en eskimobosetning der, kom til utførelse. Man vilde i Norge ikke stå i veien for en ordning som måtte være nyttig for den innfødte grønlandske befolkning.

Fra dansk side blev det først foreslått at overenskomsten alene skulde omfatte Østgrønland fra den 67. grad nordlig bredde, altså nord for Angmagssalik, til Nordostrundingen, idet det blev hevdet at eskimoene ferdedes og hadde sin næring på hele strekningen søndenfor Angmagssalik. Men subsidiært blev det foreslått at den sydlige grense ikke skulde være Lindenowsfjord på 60° 27' nordlig bredde, men adskillig nordligere, nemlig

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

den 62. breddegrad. Omsider blev man enig om å oprettholde Lindenows fjord som sydgrense mot at der i forhandlingsprotokollen blev gjort en tilføielse om at overenskomstens bestemmelser ikke skulde være til hinder for at der om fornødent blev utført de særlige regler som hensynet til den innfødte befolkning som ferdes på den nærmeste strekning nord for Lindenows fjord, måtte kreve.

Videre var man enig om ikke å foreslå bestemte grenser for Angmagssalik-distriktet i denne overenskomst. Ved kunngjørelsen angående Angmagssalik blev stedet alene nevnt som en handels- og misjonsstasjon uten angivelse av bestemte grenser. Man enedes derfor om å tilføie protokollen at delegasjonene forutsatte at de nøiaktige grenser for dette distrikt om fornødent vilde bli fastsatt og bekjengjort av den danske regjering efter sedvanemessige regler (jfr. plakat av 26. mars 1751, i henhold til hvilken grensene regelmessig settes 15 geografiske mil fra selve stasjonen).

Bestemmelsene om Scoresbysundområdet blev inntatt i en særskilt artikkel, art. 6, hvorom nedenfor.

Art. 2.

Innenfor det i art. 1 nevnte område er der på de i denne overenskomst fastsatte vilkår fri adgang for fartøier; besetning og andre personer som er ombord, er berettiget til å gå i land, overvintre og drive jakt, fangst og fiske.

Denne artikkel antas å være fullt tilfredsstillende for de norske interesser.

Art. 3.

Jakt, fangst og fiske må ikke drives på hensynsløs måte, således at der kan opstå fare for utryddelse av sjeldne eller nyttige dyrearter, såsom moskusoksen og erfuglen.

Såfremt innvunne erfaringer gjør det ønskelig, at der i hvert av landene innføres bestemmelser, såsom forbud mot innførsel av jakt- og fangstutbytte, for der-

ved å hindre at sjeldne eller nyttige dyrearter utryddes eller for å bevare eller gjenoprette bestanden av slike dyrearter, er partene enige om til den tid å opta forhandling for å opnå ensartede bestemmelser i så henseende.

Fra dansk side var der til å begynne med blitt foreslått medtatt i overenskomsten en rekke positive fredningsbestemmelser. Fra norsk side har man alltid stillet sig velvillig like overfor tanken om fredning av enkelte dyrearter som man kunde tenke sig det kunde være fare for vilde bli utryddet. Men man fant ingen grunn til på dette tidspunkt å fastslå fredningsregler som der ingen erfaringsmessig nødvendighet var for, og som derfor nu bare kunde tjene til å vanskeliggjøre norsk jakt og fangst. Art. 3 i overenskomsten vil utelukke ethvert ensidig forsøk på å stenge for slik jakt og fangst.

Art. 4.

Innenfor det i art. 1 nevnte område er der adgang for personer eller selskaper til å ta grunn i besiddelse til bruk, når den strekning som tas i besiddelse virkelig innrettes og nyttes til bosted eller oplag eller på annen effektiv måte, og den ikke allerede er tatt i besiddelse av nogen annen.

Retten fortapes når besidderen eller hans fullmektig ikke har innfunnet sig på stedet i fem år i trekk.

Bestemmelsen i art. 4 sammenholdt med art. 2 er gjort så omfattende for å sikre enhver art av næringsvirksomhet, mens man på den annen side har utelukket okkupasjoner som alene foretages i spekulasjonsøiemed og ikke i forbindelse med praktisk og faktisk utnyttelse. Retten til besiddelsestagen er begrenset til private personer og selskaper. Det var fra dansk side oprindelig foreslått at retten skulde fortapes, når det hadde gått tre år i trekk uten at besidderen hadde innfunnet sig på

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

stedet. Men under hensyn til at naturforholdene kan sperre adgangen til dele av kysten flere år i trekk, fant man å burde utvide fristen til fem år.

Art. 5.

Innenfor det i art. 1 nevnte område er der adgang til å opprette stasjoner for værvarsling, telegraf og telefon og å innrette anlegg i videnskapelig og humanitært øiemed.

Denne bestemmelse tillater opprettelse av alle slags stasjoner og anlegg i videnskapelig og humanitært øiemed. Det bemerkes at i denne artikkel er det ikke som i art. 4, tale om «personer eller selskaper»; det vil da si at de to regjeringer her kan optræ aktivt, om de så ønsker, og da jo slike anlegg i Norge vesentlig er regjerings-tiltak, har man villet sikre sig å kunne gå frem på samme måte på Østgrønland. Til denne artikkel er føiet en protokolltilførsel om at det er forutsetningen at de nevnte stasjoner og anlegg ikke skal benyttes på nogen måte som kan komme i strid med mellempfolkkelige nøytralitetsforpliktelser.

Art. 6.

Forsåvidt den påtenkte eskimoiske bosetning ved Scoresbysund måtte bli iverksatt, skal bestemmelsene i denne overenskomst ikke være til hinder for at det der til fornødne område blir forbeholdt denne bosetning og at der blir utferdiget de særbestemmelser, som hensynet til den innfødte grønlandske befolknings livsvilkår krever.

Den norske delegasjon erklærte allerede i København sin villighet til å medvirke til at der på enhver naturlig måte sikres den innfødte grønlandske befolkning de best mulige livsvilkår; den fant derfor ikke å kunne motsette sig at der blev gjort forbehold om en eskimobosetning ved Scoresbysund, så meget mere som denne, således som under art. 1 nevnt, alle-

rede har vært under drøftelse helt fra 1911. Delegasjonen fant på den annen side ikke å kunne gå til å undta Scoresbysundområdet fra denne overenskomst; det måtte være tilstrekkelig at der blev åpnet fakultativ adgang til å iverksette en sådan bosetning når Norge, således som ved art. 6, var sikret mot at der helt vilkårlig blev fastsatt grenser for og bestemmelser vedrørende denne bosetning. Ved denne artikkel, således som den er formet, er det utelukkert at slike eskimostasjoner kan anlegges noget annet sted på Østgrønland.

Det er å bemerke at der i Scoresbysund ikke har vært drevet nogen norsk virksomhet. Norske fangstskibe har aldri, såvidt man har kunnet bringe i erfaring, vært inne i selve fjordkomplekset, da isgangen i sundet er svær og adkomsten meget vanskelig. Hindringene er så store at der kan gå år uten at Scoresbysund nåes av fartøier. De vesentlige norske interesser knytter sig til kyststrekningen nordfor Scoresbysund fra Kong Oscars fjord til Norske Øer (79° n. br.). Kysten sønnenfor Scoresbysund forbi Angmaksalik og helt til Lindenowsfjord er meget vanskelig tilgjengelig på grunn av den svære drivis.

Grensene for eskimobosetningen ved Scoresbysund fastsettes i tilfelle etter samme regler som for Angmagssalik-distriktet bestemt (se protokollen).

Art. 7.

Partene forbeholder sig efter felles avtale å innføre sådanne forandringer i og tilføielser til denne overenskomst, som innvunne erfaringer måtte gjøre ønskelige.

Denne artikkel er av betydning såfremt der i løpet av de tyve år, i hvilke overenskomsten er uopsigelig, skulde inntrø forhold som gjorde det ønskelig at der blev truffet nye bestemmelser. Uten ny avtale vil altså ikke den ene part kunne gripe inn i den annen parts virksomhet.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Art. 8.

Dersom der mellom de to regjeringer skulde opstå meningsforskjell med hensyn til fortolkning av nogen bestemmelse i denne overenskomst, er partene enig om, at denne meningsforskjell skal avgjøres med bindende virkning av den av Folkenes Forbund oprettede mellomfolkelige domstol i Haag.

Om denne artikkel lykkedes det å komme til enighet uten større vanskelighet.

Art. 9.

Denne overenskomst trær i kraft den 1. mai 1924 og gjelder uopsigelig i tyve år med forlengelse for tilsvarende tidsrum, medmindre den er opsagt av en av partene minst to år før utløpet av tyveårsperioden.

Der hersket ingen meningsforskjell om at overenskomsten burde være opsigelig og man enedes om å sette dens gyldighet til 20 år.

Hvis overenskomsten etter denne tid bortfaller, blir begge parters rettskrav og interesser stående i samme stilling som før overenskomsten blev inngått.

Det hele område vedblir for norsk opfatning fremdeles å være terra nullius og enhver norsk regjering vil selvfølgelig vareta og beskytte sine borgeres interesser like overfor inngrep fra hvilkensomhelst annen makt. — Hvis enighet under et eventuelt motsetningsforhold ikke nåes, har man da som nu internasjonal voldgift å falle tilbake på.

Til bekreftelse herav har de respektive regjeringers befullmektigede undertegnet denne overenskomst som er utferdiget i 2 eksemplarer på norsk og dansk, i Kjøbenhavn, den

De foran nevnte protokolltilførsler er sålydende:

Ved undertegnelsen av ovenstående forslag til overenskomst ønsker delegasjonene å uttale følgende:

Da Angmagssalikdistriktet ved bekjentgjørelsen av 10. oktober 1894 ikke fikk faste grenser optrukket, forutsetter delegasjonene, at de nøiaktige grenser for distriktet om fornødent vil bli fastsatt og bekjentgjort av den danske regjering efter sedvanemessige regler (jfr. plakat av 26. april 1751).

For det i art. 6 omhandlede område til en påtenkt eskimoisk bebyggelse forholdes eventuelt på tilsvarende måte.

Begge delegasjoner er opmerksomme på, at det av hensyn til de eskimoer som ferdes på den nærmeste strekning nord for Lindenowsfjord, kan bli påkrevet å treffe særlige foranstaltninger for å beskytte dem mot de farer som ukontrollert samkvem med omverdenen kan tenkes å medføre for dem. Det er derfor en forutsetning at overenskomstens bestemmelser ikke skal være til hinder for at deres regjering om fornødent utferdiger de særlige regler som hensynet til den innfødte befolknings livsvilkår måtte kreve.

Det er forutsetningen at dersom der på Østgrønland blir opprettet stasjoner eller anlegg som i art. 5 nevnt, skal disse ikke benyttes på nogen måte som kan komme i strid med mellomfolkelige neutralitetsforpliktelser.

Efterat overenskomstens bestemmelser således var blitt drøftet og enighet om disse var opnådd, vendte man tilbake til drøftelsen av det prinsipielle forbehold. Det var her meget vanskelig å finne en løsning. Fra norsk side var det den hele tid blitt sagt at forbeholdet måtte være tydelig, klart og utvilsomt. I det første norske utkast var det blitt foreslått at forbeholdet skulde stå i innledningen til overenskomsten, men det blev også uttalt at det ikke nettop var avgjørende om forbeholdet stod på en bestemt plass. Det kunde godt stå i en signatur-protokoll eller i en særskilt artikkel i overenskomsten, når det blot stod uttalt så sterkt og tydelig at det fikk samme internasjonale rettsvirkning som overenskomsten selv. Efter lange overveielser fant man løs-

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

ningen i en noteveksling mellom begge lands regjeringer, nøie knyttet til selve overenskomsten. Delegasjonens folkerettskyndige rådgivere uttalte meget bestemt, at slike utvekslede noter vilde ha samme bindende rettskraft som en traktat, idet det er forutsetningen at notene skal innregistreres hos Folkenes Forbund sammen med selve overenskomsten. Det må også bemerkes at da notene efter sin form blir å utveksle før overenskomstens undertegning inngår de derved som en direkte forutsetning for overenskomsten.

I protokollen er dette viktige punkt formet i detalj, forat der senere ikke i nogen henseende skal kunne tenkes nogen uenighet eller meningsforskjell mellom de to regjeringer. Protokollen er sålydende:

Delegasjonene vil foreslå for sine regjeringer at der samtidig med foranstående overenskomsts undertegning utveksles noter, avfattet i overensstemmelse med følgende forslag:

Note fra den norske sendemann i Kjøbenhavn til den danske utenriksminister:

Herr Utenriksminister.

Efter ordre av min regjering har jeg den ære å meddele Deres Excellence følgende:

Idet den norske regjering idag for å forebygge mulige konflikter og styrke det venskapelige forhold mellom Norge og Danmark, skrider til undertegning av overenskomst vedrørende Østgrønland, erklærer den at den forbeholder sig sitt prinsipielle syn i de spørsmål vedrørende Grønland som ikke er omhandlet i overenskomsten, således at ved den intet

er præjudisert og intet oppgitt eller forspilt.

Note fra den danske utenriksminister til den norske sendemann i Kjøbenhavn:

Herr Minister,

Idet jeg erkjender mottagelsen av Deres note av d. d., har jeg den ære å meddele:

Idet den danske regjering idag for å forebygge mulige konflikter og for å styrke det venskapelige forhold mellom Danmark og Norge skrider til å undertegne en overenskomst vedrørende Østgrønland, erklærer den at den forbeholder sig sitt prinsipielle syn i de spørsmål vedrørende Grønland, som ikke er omhandlet i denne overenskomst, således at ved den intet er præjudisert og intet er oppgitt eller forspilt.

Forhandlingenes slutningsprotokoll som inneholder forslaget til overenskomst med tilhørende aktstykker, innledes med at hver av partene detaljert redegjør for sitt prinsipielle syn i Grønlandsspørsmålet, idet de herunder opsummerer de punkter, om hvilke der hersker meningsforskjell. Det forbehold som er uttalt i den foreslåtte noteveksling, knytter sig da nøie til denne slutningsprotokoll. Fra dansk side blev det fremholdt at slutningsprotokollen måtte være tilstrekkelig forbehold for hver av partene. Fra norsk side blev det imidlertid hertil meget sterkt hevdet, at hvor tydelig enn forbeholdet var uttrykt i en protokoll ført av de to delegasjoner, vilde det ikke ha samme gyldighet som når det blev formelt sidestillet med overenskomsten.

Avskrift av protokollen vedlegges nærværende beretning.

Kristiania i Grønlandsdelegasjonen, 6. februar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel,
formann.

C. J. Hambro.

Kr. Høgset.

Halvdan Koht.

Ingv. Smith-Kielland.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Bilag 2.

Protokoll

over forhandlingene mellem den norske og den danske delegasjon vedrørende Grønland, Kristiania januar 1924.

1ste møte

avholdtes mandag den 14. januar 1924 kl. 12 i Statsrådssalen på Viktoria terrasse.

Til stede var fra norsk side:

Joh. Ludw. Mowinckel, formann for den norske delegasjon,

C. J. Hambro,

Kr. Høgset,

Halvdan Koht

samt som sekretær:

Ingv. Smith-Kielland.

Dessuten var tilstede byråchef Jens Bull.

Fra dansk side møtte:

J. C. Christensen, formann for den danske delegasjon,

Th. Stauning,

Baron Otto Reedtz Thott,

J. Hassing Jørgensen

samt som sekretærer:

L. B. Bolt-Jørgensen og

Gustav Rasmussen.

Overensstemmende med hvad man hadde besluttet under møtet i København, overtok den norske delegasjons formann ledelsen av forhandlingene.

Den norske delegasjon fremla til protokollen et utkast til overenskomst angående Østgrønland, bygget på det i 11te forhandlingsmøte i København den 4. oktober 1923 fremlagte forhandlingsgrunnlag.

Den danske delegasjon fremla til protokollen en imøtegåelse av den norske redegjørelse av 1. oktober 1923 vedrørende norske interesser med hensyn til Grønlands østkyst samt en imøtegåelse av den norske redegjørelse av 3. oktober 1923 for den norske opfatning av suverenitetsforholdet.

Under den påfølgende drøftelse gav den danske delegasjons formann noen

oplysninger om monopolets økonomiske sider.

Møtet hevedes kl. 2,30 em.

Kristiania, 14. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

2net møte

avholdtes sammesteds tirsdag den 15. januar 1924 kl. 10,30 fm.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer samt byråchef Bull.

Man drøftet det norske utkast til overenskomst angående Østgrønland.

Møtet hevedes kl. 1,30 em.

Kristiania, 15. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

3dje møte

avholdtes sammesteds onsdag den 16. januar 1924 kl. 10,30 fm.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer samt byråchef Bull.

Den danske delegasjon fremla til protokollen et utkast til overenskomst angående Østgrønland, hvilket utkast man deretter drøftet.

Møtet hevedes kl. 12,30 em.

Kristiania, 16. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

4de møte

avholdtes sammesteds torsdag den 17. januar 1924 kl. 12,30 em.

Tilstede var de samme som i forrige møte.

Den norske delegasjon fremla til protokollen et forslag til redaksjon av overenskomst angående Østgrønland, bygget på det danske utkast av 16. januar.

Møtet hevedes kl. 3,00 em.

Kristiania, 17. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

5te møte

avholdtes sammesteds fredag den 18. januar 1924 kl. 11 fm.

Tilstede var de samme som i forrige møte.

Man drøftet de enkelte artikler i den fra norsk side fremlagte redaksjon av utkast til overenskomst angående Østgrønland.

Møtet hevedes kl. 2,00 em.

Kristiania, 18. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

6te møte

avholdtes sammesteds mandag den 21. januar 1924 kl. 10,30 fm.

Tilstede var de samme som i forrige møte.

Den danske delegasjon fremla til protokollen en redaksjon av utkast til overenskomst, som man derefter drøftet.

Møtet hevedes kl. 1,30 em.

Kristiania, 21. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

7de møte

avholdtes sammesteds tirsdag den 22. januar 1924 kl. 11 fm.

Tilstede var de samme som i forrige møte, undtagen Høgset som på grunn av sykdom hadde meldt forfall.

Den norske delegasjon fremla til protokollen en ny redaksjon av utkast til overenskomst som man derefter drøftet.

Efter anmodning av den danske delegasjon blev møtene utsatt til den 24. januar.

Møtet hevedes kl. 2 em.

Kristiania, 22. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

8de møte

avholdtes sammesteds fredag den 25. januar 1924 kl. 5,30 em., idet møtet på foranledning av den danske delegasjon var blitt ytterligere utsatt 1 dag.

Tilstede var de samme som i forrige møte samt Høgset.

Man fortsatte drøftelsen av utkast til overenskomst.

Den danske delegasjon fremla et utkast til forhandlingsprotokoll ved forhandlingenes avslutning.

Møtet hevedes kl. 6,30 em.

Kristiania, 25. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

9de møte

avholdtes sammesteds lørdag den 26. januar 1924 kl. 10 fm.

Tilstede var de samme som i forrige møte, undtagen Høgset som på grunn av sykdom hadde meldt forfall.

Delegasjonene besluttet å nedsette en redaksjonskomité, bestående av 2 medlemmer fra hver delegasjon, for å utarbeide overenskomstens endelige tekst. Som medlemmer av denne komité valgtes fra norsk side:

C. J. Hambro og

Halvdan Koht,

fra dansk side:

Th. Stauning og

Otto Reedtz Thott.

Man fortsatte drøftelsen av utkast til overenskomst.

Møtet hevedes kl. 11,00 fm.

Kristiania, 26. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

10de møte

avholdtes sammesteds lørdag den 26. januar 1924 kl. 5 em.

Tilstede var de samme som i forrige møte samt Høgset.

Man fortsatte drøftelsen av utkast til overenskomst og spørsmålet om et prinsipielt forbehold.

Møtet hevedes kl. 5,45 em.

Kristiania, 26. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

11te møte

avholdtes sammesteds søndag den 27. januar kl. 5,30 em.

Tilstede var de samme som i forrige møte.

Efterat et norsk utkast og et dansk motutkast til noter om prinsipielt forbehold var drøftet blev der av delegasjonenes

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

redaksjonskomité fremsatt et felles utkast som man besluttet å drøfte nærmere.

• Møtet hevedes kl. 7,15 em.

Kristiania, 27. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

12. møte

avholdtes sammesteds mandag den 28. januar kl. 11 fm.—kl. 2 em.

Tilstede var de samme som i forrige møte.

Forhandlingene avsluttedes og man besluttet å tilføie protokollen følgende:

Under de forhandlinger om Grønlandsspørsmålet som den norske og den danske regjerings delegerte har ført på fritt grunnlag i Kjøbenhavn fra 25. september til 4. oktober 1923 og i Kristiania fra 14. til 28. januar 1924, har der mellom de to delegasjoner gjort sig prinsipiell meningsforskjell gjeldende med hensyn til opfatningen av suverenitetsforholdet, derunder også spørsmålet om hvorvidt Norge har anerkjent Danmarks overhøihet over hele Grønland.

Den norske delegasjon har under forhandlingene fastholdt at den koloni som fra Norge blev grunnlagt på Grønland i 1721 aldri har kunnet omfatte større område enn det som virkelig var inndratt under regjeringens administrasjon og at derfor alle de deler av Grønland som ikke på denne måte var okkupert, har ligget som et ingenmannsland.

Delegasjonen har hevdet at de danske henvendelser til en rekke stater for å opnå anerkjent en utvidelse av koloniområdet, innebærer en godkjennelse av denne grunnopfatning.

Delegasjonen har i overensstemmelse med det som stadig har fått uttrykk i offisielle norske aktstykker, hevdet at hverken den norske utenriksministers muntlige uttalelse den 22. juli 1919 eller nogen annen handling fra norsk side har pådratt Norge nogensomhelst folkerettslig plikt til å anerkjenne at Danmark utvider sine politiske og økonomiske interesser til å omfatte hele Grønland, og delegasjonen

har også for sitt vedkommende avslått å tilråde at nogen slik anerkjennelse blev gitt.

Delegasjonen har sterkt fremholdt at såfremt det område, som efter norsk opfatning er terra nullius, skulde bli lagt under nogen stats overhøiet, så måtte det — dels under hensyn til at de grønlandske kolonier fra gammel tid og helt til 1814 lå som en del av Norges rike, dels i kraft av den tiltagende norske næringsvirksomhet, særlig i de østgrønlandske farvann — være det prinsipielt riktige at Østgrønland blev erklært for norsk land.

Delegasjonen har fremholdt den urett som blev begått mot Norge da det i 1814 og de følgende år under trykk blev berøvet sine gamle skattland og den har ikke kunnet undlate å omtale den motstand i Norge som den danske avstengningspolitikk på Grønland ut ifra givne historiske og økonomiske forutsetninger har måttet fremkalle.

Den danske delegasjon som stadig har hevdet Danmarks fulle og uinnskrenkede høihetsrett over hele Grønland, har under henvisning

dels til Danmarks i Grønland faktisk utøvede herredømme således som det har funnet uttrykk i de for Grønland utstedte lover og anordninger, derunder anordningen av 18. mars 1776, i henhold til hvilken der er gitt den norske regjering offisiell meddelelse om de i 1894 og 1905 bekjente utvidelser av koloniområdet,

dels til opgjørsforhandlingene efter 1814, traktaten av 1. september 1819, den norske Stortings beslutning av 29. mai 1821 og handelstraktaten av 2. november 1826, og

til den norske utenriksministers uttalelse den 22. juli 1919 om at den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning, ved hvilken erklæring den norske regjering efter den danske delegasjons opfatning har gitt avkall på å fremsette eventuelle innsigelser mot Danmarks høihetsrett,

hevdet at Norge har anerkjent Danmarks suverenitet over hele Grønland.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Der har således mellem de to delegasjoner ikke kunnet tilveiebringes overensstemmelse i den prinsipielle opfatning.

For imidlertid å forebygge konflikt, hvor praktisk mulighet for sådan forelig-

Forslag

til overenskomst mellom Norge og Danmark angående Østgrønland.

Art. 1.

Bestemmelsene i denne overenskomst gjelder for Østgrønland, hvorved her forstås den del av Grønlands østkyst med tilstøtende farvann som strekker sig fra Lindenowsfjord (60° 27' nordlig bredde) til Nordostrundingen (81° nordlig bredde), dog undtatt Angmagssalikdistriktet.

Art. 2.

Innenfor det i art. 1 nevnte område er der på de i denne overenskomst fastsatte vilkår fri adgang for fartøier; besetning og andre personer som er ombord er berettiget til å gå i land, overvintre og drive jakt, fangst og fiske.

Art. 3.

Jakt, fangst og fiske må ikke drives på hensynsløs måte, således at der kan opstå fare for utryddelse av sjeldne eller nyttige dyrearter, såsom moskusoksen og erfuglen.

Såfremt innvunne erfaringer gjør det ønskelig, at der i hvert av landene innføres bestemmelser, såsom forbud mot innførsel av jakt- og fangstutbytte, for der ved å hindre at sjeldne eller nyttige dyrearter utryddes eller for å bevare eller gjenoprette bestanden av slike dyrearter, er partene enige om til den tid å opta forhandling for å opnå ensartede bestemmelser i så henseende.

Art. 4.

Innenfor det i art. 1 nevnte område er der adgang for personer eller selskaper til å ta grunn i besiddelse til bruk, når

ger, har man under forhandlingene søkt å tilveiebringe en løsning av visse praktiske spørsmål, særlig vedrørende jakt-, fangst- og fiskeriinteressene ved Østgrønland, og de to delegasjoner er blitt enige om å anbefale sine respektive regjeringer å avslutte følgende overenskomst:

Uppsett

til avtale millom Noreg og Danmark vedkomande Austgrønland.

Art. 1.

Fyresegnene i denne avtala gjeld for Austgrønland; dermed er her meint den luten av austsida av Grønland med tilgrensande farvatn som når ifrå Lindenowsfjord (60° 27' nordleg breidd) til Nordostrundingen (81° nordleg breidd); Angmagssalikdistriktet er likevel undanteke.

Art. 2.

Innanfor det i art. 1 nemnde området er det, på dei vilkåra som er fastsett i denne avtala, fritt tilgjenge for skutor; mannskap og andre folk um bord har rett til å gå på land, taka vintersete og driva jakt, veiding og fiske.

Art. 3.

Jakt, veiding og fiske må ein ikkje driva på vyrdlaus vis, soleis at det kann verta fåre for at sjeldsynte eller nyttige dyreslag, slike som moskusoksen og erfuglen, skal verta avøydd.

Skulde røynsla gjera det ynskjande at det i kvart av rika vert sett upp fyresegner, slike som forbod imot å innføre fengd og veidn, med det fyremålet å hindra at sjeldsynte eller nyttige dyreslag vert avøydde, eller å halda uppe eller reisa uppatt sovoren dyresetnad, so er partane samde um at dei til den tid vil tinga seg imillom um å få i stand fyresegner av same slag i so måte.

Art. 4.

Innanfor det i art. 1 nemnde området er det høve for einskildmänner eller selskap til å eigna til seg grunn til bruk,

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

den strekning som tas i besiddelse, virkelig innrettes og nyttes til bosted eller opplag eller på annen effektiv måte, og den ikke allerede er tatt i besiddelse av nogen annen.

Retten fortapes når besidderen eller hans fullmektig ikke har innfunnet sig på stedet i fem år i trekk.

Art. 5.

Innenfor det i art. 1 nevnte område er der adgang til å oprette stasjoner for værvarsling, telegraf og telefon og å innrette anlegg i videnskapelig og humanitært øiemed.

Art. 6.

Forsåvidt den påtenkte eskimoiske bosetning ved Scoresbysund måtte bli iverksatt, skal bestemmelsene i denne overenskomst ikke være til hinder for at det der til fornødne område, blir forbeholdt denne bosetning og at der blir utferdiget de særbestemmelser, som hensynet til den innfødte grønlandske befolknings livsvilkår krever.

Art. 7.

Partene forbeholder sig efter felles avtale å innføre sådanne forandringer i og tilføielser til denne overenskomst, som innvunne erfaringer måtte gjøre ønskelige.

Art. 8.

Dersom der mellem de to regjeringer skulde opstå meningsforskjell med hensyn til fortolkning av nogen bestemmelse i denne overenskomst, er partene enig om, at denne meningsforskjell skal avgjøres med bindende virkning av den av Folkenes Forbund oprettede mellempolkelege domstol i Haag.

Art. 9.

Denne overenskomst trer i kraft den 1. mai 1924 og gjelder uopsigelig i tyve år med forlængelse for tilsvarende tidsram, medmindre den er opsagt av en av partene minst to år før utløpet av tyveårsperioden.

når det landstykket dei legg under seg, røyntleg vert tilskipa og nytta til bustad eller opplag eller på annan effektiv måte, og ikkje nokon har eigna det til seg fyreåt.

Retten er spilt når innehavaren eller umbodsmannen hans ikkje har kome på staden fem år i rad.

Art. 5.

Innanfor det i art. 1 nemnde området er det høve til å setja upp stasjonar for værvarsling, telegraf og telefon og andre tilskipingar for vitskapleg og humanitært fyremål.

Art. 6.

For det tilfellet at den påtenkte eskimoiske busetninga attmed Scoresbysund skulde verta sett i verk, skal fyresegnene i denne avtala ikkje vera til hinder for at det området som dertil er turvande vert teke av til denne busetninga, og at dei serfyresegnene vert gjevne som umsynet til livsvilkåra for det innfødde grønlandske folket krev.

Art. 7.

Partane held seg til handa at dei etter avtale seg imillom kann gjera slike brigde eller tillegg til denne avtale som røyntsla kann gjera ynskjande.

Art. 8.

Um det skulde reise seg meiningskilnad millom dei to regjeringane um korleis noka fyresegn i denne avtala skal verta tolka, er partane samde um at den millomfolkelege domstolen som Folke-Sambandet har skipa i Haag, skal avgjera slik meiningskilnad med bindande kraft.

Art. 9.

Denne avtala tek til å gjelda den 1. mai 1924 og står ved lag i tjuge år; ho vert uppattnya for like lang tidbolk, minder ein av partane har sagt ho upp minst to år fyrr kvar tjugeårsbolk er ute.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Til bekreftelse herav har de respektive regjeringers befullmektigede undertegnet denne overenskomst som er utferdiget i 2 eksemplarer på norsk og dansk, i Kjøbenhavn den

Til stadfesting på dette har dei fullmektigane som dei to regjeringane har nemnt upp, skrive under på denne avtala som er utferda i to eksemplar, eitt på norsk og eitt på dansk, i Kjøbenhavn den

Ved undertegnelsen av ovenstående forslag til overenskomst ønsker delegasjonene å uttale følgende:

Da Angmakssalikdistriktet ved bekjentgjørelsen av 10. oktober 1894 ikke fikk faste grenser optrukket, forutsetter delegasjonene, at de nøiaktige grenser for distriktet om fornødent vil bli fastsatt og bekjentgjort av den danske regjering efter sedvanemessige regler (jfr. plakat av 26. mars 1751).

For det i art. 6 omhandlede område til en påtenkt eskimoisk bebyggelse forholdes eventuelt på tilsvarende måte.

Begge delegasjoner er opmerksomme på, at det av hensyn til de eskimoer som ferdes på den nærmeste strekning nord for Lindenowsfjord, kan bli påkrevet å treffe særlige foranstaltninger for å beskytte dem mot de farer som ukontrollert samkvem med omverdenen kan tenkes å medføre for dem. Det er derfor en forutsetning at overenskomstens bestemmelser ikke skal være til hinder for at deres regjering om fornødent utferdiger de særlige regler som hensynet til den innfødte befolknings livsvilkår måtte kreve.

Det er forutsetningen at dersom der på Østgrønland blir opprettet stasjoner eller anlegg som i art. 5 nevnt, skal disse ikke benyttes på nogen måte som kan komme i strid med mellemfølkkelige nøytralitetsforpliktelser.

Delegasjonene vil foreslå for sine regjeringer at der samtidig med foranstående overenskomsts undertegning utveksles noter, avfattet i overensstemmelse med følgende forslag:

Note fra den norske sendemann i Kjøbenhavn til den danske utenriksminister:

Herr Utenriksminister,

Efter ordre av min regjering har jeg den ære å meddele Deres Excellence følgende:

Idet den norske regjering idag for å forebygge mulige konflikter og styrke det venskapelige forhold mellem Norge og Danmark, skrider til undertegning av overenskomst vedrørende Østgrønland, erklærer den at den forbeholder sig sitt prinsipielle syn i de spørsmål vedrørende Grønland som ikke er omhandlet i overenskomsten, således at ved den intet er præjudisert og intet opgitt eller forspilt.

Note fra den danske utenriksminister til den norske sendemann i Kjøbenhavn:

Herr Minister,

Idet jeg erkjenner mottagelsen av Deres note av d. d., har jeg den ære å meddele:

Idet den danske regjering idag for å forebygge mulige konflikter og for å styrke det venskapelige forhold mellem Danmark og Norge skrider til at undertegne en overenskomst vedrørende Østgrønland, erklærer den at den forbeholder sig sitt prinsipielle syn i de spørsmål vedrørende Grønland, som ikke er omhandlet i denne overenskomst, således at ved den intet er præjudisert og intet er opgitt eller forspilt.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Man vedtok å utsende følgende kommuniké til pressen:

«Den norske og den danske regjerings delegerte som fra den 14. til den 28. ds. har vært samlet i Kristiania til drøftelse av Grønlandsspørsmålet, har avsluttet sine forhandlinger. De er blitt enige om å anbefale sine regjeringer å slutte en opsigelig avtale, som — uten oppgivelse av noget prinsipielt synspunkt — vil tjene til å forebygge konflikter på Grønland, hvor mulighet for sådanne foreligger, og har overensstemmende hermed utarbeidet utkast til en overenskomst angående prak-

tiske og videnskapelige interesser på Østgrønland.

Utkastet med tilhørende aktstykke kan i den nærmeste fremtid ventes forelagt det norske Storting og den danske Riksdag til godkjennelse.»

Idet de to delegasjoner således slutter sine møter, uttaler de håpet om at de stedfunne forhandlinger og gjennomførelsen av de utarbeidede forslag vil bidra til å styrke den gode forståelse mellom det norske og det danske folk.

Kristiania, den 28. januar 1924.

Joh. Ludw. Mowinckel.

Kr. Høgset.

J. C. Christensen.

O. Reedtz Thott.

C. J. Hambro.

Halvdan Koht.

Hassing Jørgensen.

Th. Stauning.